

Podmíněné pohledávky ve vyrovnání.

Zdeněk Krejčí.

1. Úvod. Zahájení vyrovnacího řízení má vliv jak na osobní způsobilost vyrovnacího dlužníka, tak i na způsob vymáhání pohledávek a práva věřitelů. Ve směru prvním neomezuje vyrovnací řád dlužníka tak dalece, jak to činí konkursní řád, neodnímá totiž volnému nakládání dlužníkovu veškeré jeho jmění podrobené exekuci (§ 1 konkl. ř.), též nedává toto do správy zvláštnímu orgánu soudem stanovenému (správci konkl. podstaty), nýbrž ponechává dlužníkovi způsobilost k právním jednáním, byť i v míře omezené, tak totiž, že zakazuje mu určité činy vůbec (zcižovati a zavazovati nemovitosti, zřizovati práva oddělná atd. § 8 [1] vyr. ř. ode dne, kdy podal návrh, až do dne zahájení řízení vyrovnacího) a že žádá pro jednání mimořádné důležitosti schválení vyrovnacího správce (§ 8 [2] vyr. ř.). Ve směru druhém nepřerušují se spory zahájením řízení, dlužník je legitimován k aktivním i pasivním sporům během řízení, ale věřitelé nemohou jednotlivě vymáhati své pohledávky a nabývatí soudcovského práva zástavního. Je totiž účelem vyrovnacího řízení — jak plyne z doslovu § 31 vyr. ř.: Vyrovnací správce jest povinen pečovati o to, aby provozování podniku bylo podle možnosti udrženo . . . — udržeti hospodářské podniky přes dočasnou krizi při životě, umožniti dlužníku, aby i po skončení vyrovnání vedl dále svůj podnik, tím hospodářsky prospět celému národnímu hospodářství a ne provést generální exekuci na celé jmění dlužníkovy, toto celé realizovati, jak je tomu v konkursu. Aby pak věřitelé nebyli poškozováni snad jedním dlužníkovým, jest dán dlužník pod stálý dozor orgánu soudu, vyrovnacího správce.

Vyrovnání vztahuje se na všechny pohledávky proti dlužníkovi vzniklé do zahájení vyrovnání; tyto pohledávky budou pak zaplacený určitou kvotou. Stanoviti výši pohledávky a podle ní uspokojiti věřitele jest snadné, jde-li o pohledávku již splatnou a znějící na určitý obnos. Jinak tomu však bude u pohledávek, které nejsou vůbec ještě splatny, nemají za předmět plnění peněžité, pohledávek, jichž výše je neurčitá, pohledávek na opětuující se dávky a konečně pohledávek podmíněných. Proto o všech těchto pohledávkách obsahuje jak vyrovnací, tak i konkursní řád zvláštní ustanovení slovně shodná, jimiž se za-
časté mění předpisy občanského práva.

2. Pohledávky podmíněné všeobecně. Není úkolem a přesahovalo by rámec tohoto pojednání pobíratí tu

ustanovení občanského zákoníka o výminkách, jejich družích a působení, všimnouti si blíže, jak právní věda nazírá na výminky. přihlédnouti ke sporům, působí-li právní jednání výminkou doložené *ex tunc* či *ex nunc* atd. V tom směru stačí poukázati na učebnice občanského práva.

Již starý konkursní řád z 25. prosince 1868, č. 1 ř. z. ex 1869, obsahoval ve svém § 16 ustanovení o podmíněných pohledávkách. Nové §§ 16 vyr. a konk. ř. převzaly tato ustanovení, modifikující je poněkud, takže dnešní jejich znění jest: „Kdo má podmíněnou pohledávku, může žádati, aby zaplacení bylo mu zajištěno pro případ, že se splní podmínka odkládací nebo nesplní podmínka rozvazovací, je-li však podmínka rozvazovací a dá-li sám zajištění pro případ, že podmínka se splní, může žádati zaplacení.“

Jest ovšem možno, že i podmíněná pohledávka nezní na peněžitě plnění nebo není určitá; tu dlužno vedle ustanovení § 16 vyr. ř. užití předpisů §§ 14 a 15 vyr. r.

§ pohledávkami podmíněnými není možno nakládati ve vyrovnání jako s pohledávkami nepodmíněnými (analogie pohledávek nedospělých, § 14 [2] vyr. ř.). Správně podotýká Bartsch (II., str. 186), že by bylo právě tak porušením zásady stejného nakládání s pohledávkami, kdyby pohledávka vázaná výminkou odkládací se měla zaplatiti stejně jako pohledávka nepodmíněná, jako kdyby se mělo s jejím splněním posečkatí až do splnění výminky odkládací, předpokládaje ovšem, že nepodmíněnou pohledávku jest zaplatiti dříve podle obsahu vyrovnání. Pohledávka podmíněná je charakterisována svou nejistotou: *conditione pendente* podmíněné právo ještě nevzniklo, ale je tu čekatelství (*Anwartschaft*), jež samo o sobě jest považováti za právo (Krainz, str. 275). Zde nutno ještě podotknouti, že předpisy vyr. ř. o podmíněných pohledávkách vztahují se jen na pohledávky, jež nepoužívají ve vyrovnání přednostního práva.

3. P o h l e d á v k y s v ý m i n k o u o d k l á d a c í. Jelikož, jak svrchu uvedeno, má věřitel takové podmíněně odložené pohledávky čekatelské právo, jest podmíněně zavázaný povinen, zdržeti se všeho, co by svého času mohlo zmařiti splnění jeho povinnosti (Krainz, str. 275, Bartsch, I., str. 141).

a) P ř e d p o k l a d y : 1. V době zahájení vyrovnání výminka není ještě splněna (*conditio pendet*); není též objektivně jisto, zda se výminka splní či nikoliv. Když snad věřitel bez vlastního zavinění neví, že v době přihlášky se výminka splnila, jak se později ukáže, bude přece spočátku příznati jeho pohledávce charakter podmíněné pohledávky.

2. Poněvadž § 16 vyr. ř. nerozeznává, z jakého titulu vznikla podmíněná pohledávka, zda je to smlouva, poslední pořizení či zákon, je tato skutečnost pro vyrovnání irrelevantní.

3. Věřitel musí pohledávku v době k tomu ustanovené přihlásiti k vyrovnání. V přihlášce musí uvéstí vedle všeobecných náležitostí přihlášky (výše pohledávky i s příslušenstvím do dne zahájení vyrovnání, právního důvodu pohledávky, důkazů a ev. návrhu na složení manifestační přísahy) také to, že jde o pohledávku podmíněnou, jinak se vydává v nebezpečí, že bude jeho hlasovací právo popřeno se všemi dalšími nepříjemnými pro něj důsledky s tím spojenými.

b) Hlasovací právo přihlášených pohledávek. Tu nutno si nejprve uvědomiti rozdílný charakter přihlášky ve vyrovnání a v konkursu. Ve vyrovnání nezkoumá se totiž, zda přihláška odpovídá skutečně pohledávce. Kdežto v konkursu má přihláška za účel zjištění pohledávky, s nímž jest spojeno pak mezi jinými oprávněními i právo hlasovací, zjištění pohledávky samo pak zakládá exekuční titul přihlášené pohledávce, která výslovně nebyla popřena úpadcem (§ 61 konk. ř.), slouží přihláška ve vyrovnání jen k tomu, aby věřitel vyrovnacího dlužníka nabyl hlasovacího práva; přihláška způsobující pouze stavení promlčení přihlášené pohledávky (a contr. od konkursu, kde přerušuje promlčení, § 9 vyr. a konk. ř.) nezkoumá se zásadně z moci úřední, nýbrž jen tehdy, byla-li popřena pohledávka (a to jen ve směru přiznání nebo odepření hlasovacího práva) a nezakládá exekučního titulu. Přiznáním nebo odepřením hlasovacího práva nemění se nic na právním poměru mezi věřitelem a dlužníkem. Proto též vyrovnací řád nezná žádného zkušebního roku nebo nějakého zjišťování pohledávek (§§ 93 a 109 konk. ř., srovnej k tomu Denkschrift, str. 165).

Nebylo-li proto hlasovací právo pohledávky popřeno, má věřitel, jemuž pohledávka ta přísluší, beze všeho dalšího hlasovací právo a tím též ingerenci na vyrovnání. Právo popíratí hlasovací právo má jiný věřitel nebo dlužník, nikoliv však i vyr. správce. Zbývá nyní jen rozřešiti otázku, neexistuje-li ve vyrovnacím řízení aspoň u některých pohledávek, totiž těch, které mají zvláštní postavení v něm, tedy též u pohledávek podmíněných, povinnost soudu zkoumati z moci úřední hlasovací právo přihlášené pohledávky (nikoliv ovšem pohledávku samu). Pokud jde o podmíněné pohledávky, nemá vyrovnací řád předpisů o jejich hlasovacím právu. Bylo by tedy analogicky použít předpisů o hlasovacím právu nepodmíněných pohledávek. Rintelen k této otázce praví pouze v poznámce na str. 557: „Die Frage, ob bedingte Forderungen mitstimmen, ist nur auf Widerspruch zu prüfen.“ A dále uvádí, že odpírající věřitel, popíraje podmíněnou pohledávku, může tvrditi, že splnění výminky je nepravděpodobné. (Anal. § 137 [2] konk. ř.) Toto jeho mínění odpovídá názoru zákonodárcovu vyjádřenému v Denkschrift, str. 166, kde se praví: „Eine Prüfung ist nur dann notwendig, wenn ihr Er-

gebnis überhaupt auf die Frage, ob die für den Ausgleich nötige Mehrheit vorhanden ist, von Einfluß ist Häufig wird sich nach der Abstimmung herausstellen, daß der Ausgleich auf jeden Fall angenommen oder abgelehnt ist, gleichgültig, ob den eben genannten Gläubigern ein Stimmrecht zusteht oder nicht.“ Naproti tomu Lehmann (II., str. 145 a násl.) uvádí, že vyrovnací komisař musí z moci úřední přihlížeti k ustanovením §§ 39 a 40 vyr. ř., neboť by prý nebylo spravedlivým, připustiti ke hlasování oddělného věřitele, který přihlásil nepatrný schodek, jehož hlasovací právo nebylo popřeno a který při vyrovnacím roku si činí nárok na hlasovací právo pro celou svou pohledávku a nikoliv jen pro schodek, stejně jako připustiti věřitele, který přihlásil veliký schodek, jenž nebyl popřen a o němž se v době vyrovnacího roku ví, že byl celý zaplacen z oddělené věci. Konečně Bartsch (II., str. 253 a násl.) žádá zkoumání práva hlasovacího nejen v případech §§ 39 a 40 vyr. ř., ale i tehdy, když cizinec přihlásí svou pohledávku k vyrovnání (§ 28), když hlasují bližší příbuzní (§ 43), když více věřitelů a spoludlužníků přihlašuje pohledávky (§§ 17 a 18 vyr. ř.), a také, když je přihlášena podmíněná pohledávka. Náš zde bude zajímati otázka podmíněných pohledávek, ježto souvisí s řešeným problémem. Tu pak Bartsch na doklad svého mínění udává, že rozdílné textování 2. odst. § 93 konk. ř. a 3. odst. § 39 vyr. ř. spočívá pouze na redakčním nedopatření (Redaktionsversehen).

I když přiznávám správnost názoru Lehmannova, že z úřední moci dlužno přihlížeti k tomu, aby se neúčastnili hlasování věřitelé v § 39 (1) uvedení, přece myslím, že nelze přiznati oprávnění vyrovnacímu komisaři, z moci úřední (aniž bylo popřeno) zkoumati hlasovací právo podmíněných pohledávek. Jak z pamětního spisu nahore citovaného patrnó, byl si zákonodárce dobře vědom dosahu ustanovení §§ 39 a 44 vyr. ř., nelze tu mluvíti o nějakém nedopatření, aniž lze použití analogie § 93 konk. ř. podle předpisu § 63 vyr. ř. Jeť charakterisováno vyrovnací řízení proti konkursnímu tím, že nemá tak officiosního rázu, není tu tolik kogentních předpisů upravujících rozdělení jmění, o hlasovacím právu rozhoduje tu bez ohledu na výši pohledávky přihlášené vždy vyrovnací komisař a ne jako v konkursu při pohledávce vyšší 10.000 Kč konkursní soud. Bude proto o hlasovacím právu podmíněných pohledávek rozhodovati komisař jen, bylo-li popřeno.

Byla-li tedy podmíněná pohledávka ve vyrovnání popřena (třeba proto, že je pravděpodobné, že výmínka se nesplní, anal. § 137 konk. ř., že pohledávka vůbec neexistuje a pod.; zákon sám nikde nestanoví, z jakého důvodu může býti pohledávka popřena), nastupují v platnost předpisy § 44 vyr. ř.: věřitel s takovou pohledávkou účastní se prozatím hlasování. O jeho hlasovacím právu rozhoduje vyrovnací komisař, ať už je výše přihlá-

šené pohledávky jakákoliv, teprve tehdy, když z výsledků hlasování plyne, že hlas věřitele s popřenou pohledávkou je rozhodný pro výsledek hlasování (bez něj není většiny buď podle hlav nebo podle pohledávek nebo podle obojího (§ 45). Kdyby se tedy ukázalo po hlasování, že vyrovnání by bylo přijato nebo nepřijato věřiteli bez ohledu na to, jak hlasuje věřitel s podmíněnou pohledávkou, nezkoumá vyrovnací komisař takové pohledávky. Zjišťování hlasovacího práva provede vyrovnací komisař tak, že vyslechne zúčastněné, při čemž není třeba té přesnosti jako při sporu (Bartsch, II., str. 259 a násl., Lehmann, II., str. 147). Bylo-li více pohledávek popřeno, zkoumá podle svého volného uvážení jen ty pohledávky a jen tolik jich, kolik jich je nutno k většině potřebné pro schválení vyrovnání. Rozhodnutí stane se usnesením, v němž vyrovnací komisař rozhoduje pouze o hlasovacím právu; otázku, zda pohledávka vůbec existuje po právu, jaký je právní poměr mezi věřitelem a dlužníkem, řešíť jest cestou spornou ve lhůtě komisařem k tomu určené. Popřeli dlužník vůbec právní důvod pohledávky podmíněné, pak vyr. komisař může (ale nemusí, volné uvážení) naříditi, vyslechnuv všechny zúčastněné (dlužníka, věřitele s popíranou pohledávkou, popírajícího věřitele, event. i správce vyrovnacího) a určiv podmíněně oprávněnému lhůtu po vymáhání jeho nároku sporem, aby částka, připadající na pohledávku popřenou, byla zajištěna stejnou měrou, jako pohledávky podmíněné a nepopřené. Jestliže by pak věřitel neuplatňoval žalobou své podmíněné pohledávky, uvolní se zajištěný obnos pro dlužníka. To platí ovšem jen tehdy, popírá-li pohledávku dlužník a ne věřitel.

Vyrovnací řád nestanoví nic o tom, podléhá-li usnesení vyrovnacího komisaře o hlasovacím právu opravným prostředkům. Je proto řešiti otázku, platí-li podle § 63 (1) vyr. ř. subsidiárně předpis § 93 (4) konk. ř., že proti rozhodnutí o účasti na hlasování není oprávněného prostředku, že však rozhodnutí může býti na návrh změněno. Přihlédněme, co o tomto problému míní literatura. Rintelen se o něm zmiňuje jen letmo v poznámce na str. 562 slovy: „Je otázka, je-li usnesení o hlasovacím právu napadnutelné. Pamětní spis mluví o rekursu proti tomuto rozhodnutí. Opaku nasvědčuje analoogie (§ 63 vyr. ř.) s konkursním řádem; neboť konkursní řád neučinil vzhledem na napadnutelnost rozhodnutí o hlasovacím právu pro nucené vyrovnání žádné výjimky z § 94 (4) konk. ř. Pitreich je toho názoru, že potvrzení vyrovnání se má státi teprve po pravomoci rozhodnutí o hlasovacím právu. Naproti tomu pamětní spis (Denkschrift, str. 166) o tom praví: „... die Entscheidung (se. o hlasovacím právu) fällt jedoch auf jeden Fall der Ausgleichskommissär unter V o r b e h a l t d e s R e k u r s e s a n d a s R e k u r s g e r i c h t. Die eben erwähnte Abweichung vom Konkursrecht (dort fällt die Entscheidung bei höheren Beträgen der Senat, ein Rechtsmittel ist aus-

geschlossen, doch kann die Entscheidung geändert werden) hat ihren Grund darin, daß im Konkurs eine Stimmrechtsprüfung nur in Ermanglung eines sicheren Ergebnisses des Prüfungsverfahrens stattfindet; über einen Zwangsausgleich kann im Konkurs vor der allgemeinen Prüfungstagfahrt nicht verhandelt werden, während im Ausgleichsverfahren eine solche Entscheidung bei einer viel weniger geklärten Sachlage stattfinden muß, eine Überprüfung durch eine zweite Instanz daher wohl am Platze ist.“ K tomuto jistě správnému stanovisku přiklonil se též Bartsch (II., str. 220 a 260). Rovněž Lehmann nestaví se nikterak proti názoru vyslovenému v pamětním spise, neboť na str. 147. II. dílu cituje též pamětní spis, aniž snad se opřel tam uvedenému mínění. Konečně i rakouský Nejvyšší soud hájí názor, že „proti rozhodnutí o hlasovacím právu je přípustný rekurs“ s tím odůvodněním, že to zřejmě plyne z úmyslu zákonodávce, jak je vyjádřen v pamětním spise, proti němuž obecné ustanovení § 63 vyr. ř. nepřichází v úvahu. (Rozhodnutí ze 17. srpna 1915, č. R. I. 422/15, Gl. U. N. F. 7540). — Právo stěžovati si mají ovšem jen věřitel a dlužník, nikoliv i vyrovnací správce. (Rozhodnutí z 5. prosince 1922, R. I. 1875/22, sb. n. s. 2071.)

Podle analogie § 137 (2) konk. ř. nepřiznává vyrovnací komisař hlasovacího práva pohledávce podmíněné, je-li splnění výminky tak pravděpodobno, že v přítomné době nemá pohledávka žádně majetkové hodnoty.

c) Jistota. Její rozsah. Nebyla-li přihlášená podmíněná pohledávka popřena, bylo-li jí pravoplatně přiznáno hlasovací právo nebo bylo-li sporem rozhodnuto, že taková pohledávka existuje po právu, má věřitel nárok na zajištění kvoty na jeho pohledávku připadající. Zajištění to předpokládá ovšem, že i ostatní pohledávky nepodmíněné ve vyrovnání budou zaplacený nebo zajištěny. Z § 46 (3) vyr. ř. plyne, že poskytuje-li schválené vyrovnání pro ostatní věřitele odklad v placení jejich pohledávek nebo jednotlivých kvot, platí stejné podmínky pro věřitele s podmíněnou pohledávkou. Provede se tedy zajištění ve stejných splátkách, jak budou spláceny kvoty ostatních věřitelů. Proto může věřitel s podmíněnou pohledávkou žalovati na složení jistoty, nesplnila-li se výminka, ale jen v tom rámci, v němž ostatní věřitelé mohou požadovati placení. Nárok na zajištění vzniká tedy současně s nároky ostatních věřitelů na zaplacení nebo na zajištění podle obsahu vyrovnání.

O tom, jakým způsobem jest zajištění pohledávky podmíněné, nemá vyrovnací řád žádného ustanovení. Vzniká tudíž otázka, mají-li v tomto směru platiti předpisy § 56 c. ř. s., nebo podle předpisu § 63 vyr. ř. subsidiárně ustanovení § 133 (2) konk. ř. Ono mínění zastává Rintelen (str. 339), toto Bartsch (II., str. 187). Vzhledem k tomu, že zákon sám chrání zde zvy-

šenou měrou zájmy věřitelů s podmíněnými pohledávkami, zdá se býti mínění Bartschovo správnějším. Jest tedy částky na podmíněné pohledávky připadající složiti k soudu.

d) *Zvláštní případy*: Všechno to, co bylo svrchu řečeno, vztahuje se ovšem jen na pohledávky pod suspensivní výminkou, u nichž výminka se nesplnila až do dne potvrzení vyrovnání, resp. zaplacení všech kvot. Jakmile se po této době výminka splní, stává se pohledávka nepodmíněnou; věřitel může žádati ihned výplatu (v hotovém neb podle obsahu vyrovnání i jiným způsobem, vždy však tak, aby se se všemi pohledávkami nakládalo stejně, pokud zde není případ § 46 (3) vyr. ř.) již splatných a k soudu složených splátek, event. celé kvoty, byly-li již všechny splátky splaceny. Nenastal-li tento poslední případ, částky na původně podmíněnou, nyní však již nepodmíněnou pohledávku připadající, se neskládají již k soudu, nýbrž přímo vyplácejí věřiteli, nebylo-li ovšem při vyrovnání jinak ujednáno. Je-li splnění výminky sporno, musí věřitel žalobu (určovací) domáhati se nálezu, že výminka se splnila.

Totéž platí i tehdy, splní-li se výminka odkládací během řízení vyrovnacího: s pohledávkou, přihlášenou původně jako podmíněnou, se od toho okamžiku nakládá jako s pohledávkou nepodmíněnou, nárok na zajištění se mění v nárok na splacení.

Nebyla-li podmíněná pohledávka podle subsidiárních předpisů § 137 (1) konk. ř. zajištěna proto, že pro nepravděpodobnost splnění neměla v době vyrovnání žádně majetkové hodnoty a splnila-li se přes to výminka odkládací, přísluší samozřejmě věřiteli nárok na zaplacení kvoty na jeho pohledávku připadající a to i tehdy, nebylo-li mu pro takovou, byť včas a řádně přihlášenou pohledávku přiznáno hlasovací právo; neboť, jak svrchu řečeno, nedotýká se rozhodnutí o hlasovacím právu existence nároku, nečiní *ius inter partes*. Bude proto moci věřitel žalovati na zaplacení kvoty podle vyrovnání.

Nastane-li jistota, že výminka odkládací se nesplní, nárok věřitele proti dlužníku zaniká; během řízení vyrovnacího se k takové pohledávce už vůbec nepřihlíží a stalo-li se tak po skončení řízení, jistota složená k soudu se uvolňuje pro dlužníka, resp. zaručila-li se za něj jiná osoba a složila-li snad ona částku k soudu, pro tuto.

4. *Výminka rozvazovací*: Tu má věřitel nepodmíněný nárok na zaplacení své pohledávky. Pohledávka pozůstává hned po právu a proto přísluší věřiteli, pokud se výminka nesplnila, tatáž práva jako věřiteli s pohledávkou nepodmíněnou. Původní konkursní řád z 25. prosince 1868, ř. z. č. 1 ex 1869, dával v konkursu věřiteli s pohledávkou vázanou rozvazovací výminkou právo, žádati z konkursní masy zaplacení, ovšem s tím omezením, že sám musel zajistiti vrácení toho, co mu bylo dáno,

pro ten případ, že se výminka splní. Platný konkursní i vyrovnací řád rozšířily ustanovení platné pro výminky odkládací i pro výminky rozvazovací, tak totiž, že věřiteli s pohledávkou doloženou výminkou resolutivní se dává dvoji možnost: buď bude žádati zaplacení za současného zajištění s jeho strany pro případ povinnosti vrátiti přijaté, nebo bude žádati pouze složení jistoty jako u výminky suspensivní. Zákonodárce odůvodňuje své stanovisko v pamětním spise (Denkschrift, str. 25) takto: „Diese Vorschrift stimmt mit § 16 der alten Konkursordnung überein. nur ist dem unter einer auflösenden Bedingung berechtigten Gläubiger auch gestattet, an Stelle der Zahlung auf eine Sicherstellung für den Fall des Nichteintrittes der Bedingung zu dringen, weil der Gläubiger oft nicht in der Lage sein wird, seinerseits Sicherstellung zu leisten und dadurch die Voraussetzung für die Bezahlung seiner Forderung zu schaffen.“

a) Předpoklady: 1. jako sub 3., lit. a), bod 1.

2. právní důvod pohledávky je i tu lhotejný (zákon, smlouva).

3. jako sub 3., lit. a), bod 3.

b) O hlasovacím právu přihlášených pohledávek platí totéž jako u pohledávek doložených výminkou odkládací pouze s tím rozdílem, že vyrovnací komisař může takové pohledávce odepríti hlasovací právo, je-li splnění výminky tak pravděpodobné, že proto nemá pohledávka majetkové hodnoty.

c) Dvoji možnost daná věřiteli: Věřitel může buď žádati zaplacení na něj připadající kvoty podle obsahu vyrovnání (tu však předpisuje zákon, aby sám dal jistotu pro ten případ, že se výminka splní), nebo žádati, aby tato kvota byla pro něj zajištěna tak dlouho, dokud nenastane jistota, že výminka rozvazovací se nesplní. Pro tento poslední případ platí ohledně zajištění vše, co bylo řečeno sub 3., lit. c). Jiná jest však otázka, jakým způsobem má však věřitel zajistiti plnění mu poskytnuté. Zákon nemá v tomto směru žádného předpisu. Poněvadž by věřiteli nebyla poskytnuta žádná výhoda, kdyby musel složit částku úměrnou, resp. stejnou s tím, co sám dostal, k soudu, musíme analogii § 133 (2) konk. ř. odmítnouti a to tím spíše, že tendence cit. paragrafu je zajištění věřitelů v jejich prospěch (jak nahoře vyvozeno, srv. sub 3., lit. c)), a nikoliv ve prospěch dlužníkův. Sporno je dále, má-li býti pro tuto věřitelem složenou jistotu použito předpisů § 56 c. ř. s. o tom, jak se dává jistota, či norem občanského zákoníka. V literatuře k názoru prve uvedenému se kloní Rintelen (str. 339), k názoru druhému Bartsch (I. str. 144, a II., str. 187). Správnějším zdá se mi názor Bartschův, který uvádí, že nejde tu o jistotu za náklady procesní, nýbrž, že má tu býti zajištěn materiálně právní nárok. Platí proto při složení jistoty věřitelem předpisy §§ 1373 a 1374 o. z. o. (musí vě-

řitel dáti ruční zástavu nebo hypotéku se sirotčí jistotou nebo konečně stačí, zaručí-li se za něj způsobitý rukojmí (§ 1374). Dlužník nesmí věřiteli platiti dříve, než byla dána takováto jistota.

d) Zvláštní případy: Všechno to platí ovšem jen tehdy, nesplnila-li se výminka rozvazovací do potvrzení vyrovnání, resp. do zaplacení vyrovnacích kvot. Splnila-li se před potvrzením vyrovnání, věřitelův nárok proti dlužníkovi zaniká, k jeho pohledávce se nepřihlíží. Jestliže se stane pravděpodobným, že výminka se splní a nemá-li proto pohledávka v přítomné době majetkové hodnoty, může se od zajištění, i od event. zaplacení upustiti. Při pozdějším odpadnutí této pravděpodobnosti může věřitel žádati zaplacení nebo zajištění.

Splní-li se výminka po skončeném řízení a během nebo po zaplacení všech splátek, musí věřitel vrátiti, co mu bylo plněno, máje současný nárok na vrácení jistoty jím složené (vrácení ruční zástavy, vydání výmazných prohlášení při hypotékách, rukojmí je prost svého závazku atd.) nebo byla-li částka mu náležející složena k soudu, uvolňuje se pro dlužníka, není-li něco jiného pro tento případ stanoveno ve vyrovnání. Dlužník může vymáhati vrácení plněného žalobou, nabídnuv ovšem současně věřitelem složenou jistotu tomuto k dispozici.

Jestliže splnění výminky resolutivní jest vyloučeno, mění se pohledávka podmíněná v pohledávku nepodmíněnou, věřitel má nárok, aby mu byla vrácena jistota, kterou složil pro případ splnění výminky, nebo aby mu byla vyplacena částka, již dlužník pro něj složil k soudu.

5. Právní povaha pohledávek spoludlužníků a rukojmích dlužníkůvých: Tu musíme rozeznávati dva případy: Spoludlužník (rukojmí) zaplatil věřiteli, tu má regresní nárok proti vyr. dlužníku, pohledávka jeho je nepodmíněná; nezaplatil-li však ještě, může přihlásiti jako podmíněnou pohledávku svůj nárok na náhradu všech budoucích platů, které ho postihnou snad jako spoludlužníka nebo rukojmího. Jde tu tedy o pohledávky vázané výminkou suspensivní a platí o nich ceteris paribus vše, co řečeno svrchu sub 3. V přihlášce musí uvéstí taková osoba, že jde o pohledávku z poměru pasivní solidarity (rukojemského) a že ji přihlašuje pod tou výminkou odkládací, že hlavní věřitel vezme svou přihlášku zpět (poněvadž mu bylo plněno právě solidárním dlužníkem nebo rukojmím). Naskytla by se otázka, do jaké výše je oprávněn takový spoludlužník postihem žádati po dlužníkovi zaplacení; ta však nesouvisí s řešeným problémem. — Nemůže přirozeně solidární dlužník nebo rukojmí býti připuštěn k hlasování se svou podmíněnou pohledávkou, hlasuje-li hlavní věřitel, poněvadž by pak jedna

a táž pohledávka byla počítána a pak event. i placena dvakrát. K tomu je přihlížeti z moci úřední (Bartsch, II., str. 188).

6. Podmíněné pohledávky při započtení (kompensaci) podle § 19 vyr. ř.: Předpisy o. z. o. o kompensaci (§ 1438 a n.) byly změněny §§ 19 a 20 vyr. ř., správněji řečeno, vyrovnací řád rozšířil přípustnost vyrovnání i na pohledávky nedospělé a na pohledávky podmíněné, jakož i na pohledávky věřitelovy, jejichž předmětem není plnění peněžité.

Pokud jde o pohledávky podmíněné, mohou nastati tyto případy:

a) pohledávka dlužníka je nepodmíněná, pohledávka věřitele podmíněná;

b) pohledávka dlužníka vyrovnacího je podmíněná, pohledávka věřitele nepodmíněná;

c) obě vzájemné pohledávky jsou podmíněné.

Pokud vyrovnací řád nestanoví výjimek, platí o přípustnosti kompensace předpisy o. z. o. Započtení může navrhnouti každý zúčastněný, tedy buď věřitel se vzájemnou pohledávkou, buď vyrovnací dlužník, nebo konečně kterýkoliv z ostatních vyrovnacích věřitelů; podle oprávnění daných vyrovnacímu správci § 31 (1) vyr. ř. možno připustiti i vyrovnacímu správci právo navrhnouti kompensaci. Poněvadž podle § 14 vyr. ř. pohledávky, jež nezní na peněžité plnění, se vyhlášením vyrovnání převádějí na peněžité, jest přípustna i kompensace nestejnoro-
dých pohledávek (peněžitých s nepeněžitými).

Ad a). Jde-li o výminku odkládací, mohlo by podle občanského práva dojiti ke kompensaci jen tehdy, kdyby se výminka splnila. Vyr. řád, připustiv započtení i conditioné pendente, stanovil, že započitatelnost i u podmíněných pohledávek počíná zahájením (§§ 4 a 5 vyr. ř.) vyrovnacího řízení. Při pohledávce, doložené výminkou rozvazovací, možno kompensovati i conditioné pendente, dlužníku však zůstává nárok na vrácení plněného, splní-li se výminka.

V obou těchto případech — tedy jen jedná-li se o započtení podmíněné pohledávky věřitelovy s nepodmíněnou dlužníkovou, nikoliv naopak — může soud učiniti přípustnost kompensace závislou na složení jistoty věřitelem. Poněvadž jistotu tu dává věřitel, platí o způsobu, jakým jest ji složiti, vše to, co řečeno nahoře sub 4., lit. c).

Ad b). Tu může věřitel kompensovati bez dalšího, jistotu nemusí dáti nikdo.

Ad c). Zákon se zmiňuje jen o tom, co platí, je-li ta či ona ze vzájemných pohledávek podmíněná, nemluví však o tom, jak nakládati se vzájemnými pohledávkami, jsou-li obě podmíněné. Myslím, že není překážky, aby normy §§ 19 a 20 vyr. ř. byly

užity i na tento případ. Soud tu bude moci učiniti kompensaci závislou na složení jistoty věřitelem.

Je otázka, co se nyní stane, splní-li se výmínka rozvazovací, nebo je-li jisto, že se nesplní výmínka odkládací (ovšem to vše po zaplacení splátek na kvoty vyrovnací). Započtením totiž pohledávky zanikly, nemohou proto obživnouti, nýbrž zůstává druhé straně (věřiteli, splní-li se výmínka rozvazovací nebo nesplní výmínka odkládací, doložená u podmíněné pohledávky dlužníkovi, dlužníkovi, stane-li se tak u podmíněné pohledávky věřitelovy) žaloba z obohacení proti kontrahentovi a to ve výši podmíněné pohledávky (viz též Lehmann, II., str. 90 a násl.). Podobně tomu bude i v případě sub c) uvedeném (obě pohledávky podmíněné).

V ostatním pak — zejména pokud jde o právní důvod podmíněné pohledávky — je použití toho, co uvedeno sub 3. a 4.

7. Právní povaha pohledávky útratové ve vyrovnání: S otázkou podmíněných pohledávek souvisí úzce i otázka právní povahy pohledávek útratových, jež ovšem v době zahájení vyrovnacího řízení nebyly ještě pravoplatně přisouzeny, poněvadž jinak jsou pohledávkami nepodmíněnými a platí pro ně jako pro každé jiné pohledávky předpisy vyr. řádu. Judikatura Nejvyššího soudu v této otázce značně kolísala. Tak v rozhodnutí z 8. dubna 1924, R. I. 233/24, č. 3688 sb. n. s. se praví, že právní účinky vzniku útratové pohledávky (§ 10 [4] vyr. ř.) působí již od doby, kdy byla hlavní pohledávka žalobou uplatňována a nesejde na tom, že útraty byly přičteny teprve po zahájení vyrovnacího řízení. Neboť útraty sporu nemají povahy samostatné pohledávky, nýbrž jsouce příslušenstvím hlavního nároku, sdílejí s ním i jeho právní osud. Stejně mínění projevil Nejvyšší soud ještě dříve v rozhodnutí ze 6. února 1923, R I 32/23, sb. 2234, a v rozhodnutí z 18. září 1923, R I 791/23, sb. č. 2932, a později v rozhodnutí z 25. června 1924, R I 809/24, sb. č. 4016, jež výslovně uvádí, že účinky vyrovnání se vztahují k útratám za všechny výkony, které spadají časově před zavedení vyrovnacího řízení, bez ohledu, zda byly již určeny či dokonce přisouzeny a zda jde o útraty soudního zakročení či mimosoudního, na všem tom nezáleží, neboť v této příčině nečiní zákon rozdílu. Toto stanovisko přejalo rozhodnutí z 2. prosince 1924, R I 1652/24, sb. č. 4423, jehož důvody se téměř doslova kryjí s důvody dříve cit. rozhodnutí.

S odehlným názorem Nejvyššího soudu se shledáváme v rozhodnutí z 22. července 1924, Rv II 448 28, č. 4071 sb., kde čteme: „Prosoudil-li vyrovnací dlužník před zahájením vyrovnání v nižších stolicích spor, je na něm, aby zaplatil útraty přisouzené rozsudky nižších stolic v plné výši, pakliže rozsudky nižších soudů byly potvrzeny třetí stolicí teprve po zahájení vy-

rovnacího řízení“, pak v důvodech zejména: „Tyto pohledávky (sc. úratové) nejsou příslušenstvím nějaké pohledávky hlavní, nýbrž jsou samostatnou pohledávkou úratovou. Z toho plyne, že i právní důvod všech úratových pohledávek sahá svým vznikem, o § 41 c. ř. s. se opíraje, k době vydání dotyčných rozsudků, ale v prvních dvou nižších stolicích bylo jejich vzejití podmíněno pravoplatností rozsudků, tedy že o skutečném bezpodmínečném vzniku lze mluvit teprve od okamžiku, kdy všechny tři rozsudky nabyly právní moci, což se stalo až vydáním potvrzujícího rozsudku Nejvyššího soudu. Procesní úraty stávají se pohledávkou teprve pravoplatným přisouzením (§§ 409, 411, 416 c. ř. s.) a to se v tomto případě stalo teprve rozsudkem Nejvyššího soudu.“ Mínění to jest převzato z doslova téměř stejného rozhodnutí (zejména v důvodech) z 28. prosince 1923, Rv II 748/23, sb. č. 3336. Stejně posuzuje okamžik vzniku úratové pohledávky (pravoplatným přisouzením) rozhodnutí ze 4. března 1925, R I 145/25, sb. č. 4773. — (Vidíme, že se tu po prvé mluví o pohledávce podmíněné, ale nevyvozují se ještě pro ni důsledky, stanovené v § 16 vyr. ř.)

Z uvedeného patrně, že tu vlastně jde o to, kdy vzniká nárok úratový (zda pravoplatným přisouzením či okamžikem, kdy byly náklady vynaloženy ve sporu), a dále o otázku, jaké je právní povahy pohledávka úratová (je akcesorická či samostatná). Mimo svrchu uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu bych k tomu ještě uvedl doslov rozhodnutí z 28. prosince 1923, Rv II 748/23, sb. č. 3336, které deklaruje názor, že nárokem (pohledávkou) stávají se úraty teprve, když byly pravoplatně přisouzeny a stalo-li se tak teprve za řízení vyrovnacího, nedotýká se řízení úrat, třebaž byly částečně přisouzeny před jeho zavedením, a v důvodech pokládá úratovou pohledávku za samostatnou, opírajíc se o důvody, jak je slovně převzalo citované již rozhodnutí čís. sb. 4071. K tomu poznamenávám, že v obou těchto případech šlo o úraty žalovaného, když žalobce (vyrovnací dlužník) prosoudil spor.

Oběma zmíněnými problémy i v literatuře spornými (tak na př. Lehmann, II., str. 103, míní, že nárok úratový vzniká okamžikem procesního jednání s úratami spojeného, přisouzení úrat soudcem má tu pak jen význam deklaratorní, Bartsch naopak tvrdí, že nárok vzniká teprve přisouzením, jež má význam konstitutivní) zabýval se Nejvyšší soud v plenárním rozhodnutí ze dne 11. listopadu 1928, č. sb. n. s. 7392. Opíraje se o článek Dra Edmunda Prochasky: „Die Wirkung des Ausgleiches auf Kostenansprüche“ (Juristen-Zeitung 1926, č. 13, str. 97 a násl.), přiklání se k názoru Bartschovu, když praví: „Toto přisouzení úrat, úratový výrok soudní není rázu deklaratorního, nýbrž konstitutivního (s výjimkou případu zpětvzetí žaloby a smíru), soudce tu nedeklaruje, nýbrž konstituuje, jeho úratový výrok

jest pravotvorný s účinky ex nunc. Nárok vzniká teprve toho dne, kdy soud stanoví procesní útraty; není třeba, aby toto stanovení útrat bylo pravoplatným. I nepravoplatně přisouzené útraty jsou již přisouzeny, ovšem za předpokladu, pod podmínkou, že přísudek útrat nabude právní moci; vynesením (konečného) rozhodnutí o útratách vzniká nárok jako podmíněný až do pravomoci rozsudku; okolnost, že útratový výrok bude změněn nebo zrušen, je tu rozvazovací výminkou . . . do pravoplatnosti trvá jako nárok podmíněný podle § 16 vyr. ř.; pro posouzení, zda byla útratová pohledávka zahájením vyrovnacího řízení dotčena či nic, rozhoduje tedy okolnost, zda se soudcovský výrok o útratách stal již před zahájením vyrovnání, či zda byl vydán teprve po něm. V prvním případě vztahují se účinky vyrovnání na tyto náklady, v druhém nikoliv.“ Je dále lhotejno, šlo-li o aktivní či pasivní spory vyrovnacího dlužníka. — Snad vedle důvodů tam uvedených mohla by pro toto rozhodnutí býti významnou též úvaha, že by neodpovídalo pravidlu stejného nakládání se všemi pohledávkami nepoživajícími přednostního práva ve vyronání (§ 46 [3] vyr. ř.), kdyby pohledávka útratová, která, nabude-li právní moci výrok o ní, spadá svým vznikem do doby před zahájením vyrovnání, byla placena v plné výši, bez ohledu na obsah vyrovnání.

Cit. plenární rozhodnutí se nezmiňuje o takových pohledávkách, útratových, které vznikly tím, že žalobce (vyr. dlužník) svůj spor prosoudil a u nichž výrok o nich není v době zahájení řízení ještě pravoplatným (viz nahoře rozh. č. 3336, 4071, 4773 sb.). Nelze totiž o takovém nároku říci, že jest „trabantem hlavního nároku“ (výraz trabant převzal Nejvyšší soud z cit. článku Dra E. Prochasky; abych osvětlil, co tím Dr. Prochaska a snad i Nejvyšší soud myslel, cituji z článku příslušné místo: „Die Kosten sind darum kein Annex einer privatrechtlichen Forderung, keine Nebengebühr im privatrechtlichen Sinne und wenn man vom Kostenersatzanspruch als einer Nebengebühr spricht, geschieht dies nur im übertragenen Sinne — bildlich unter Heranziehung eines privatrechtlichen tertium comparationis, um seine Unselbständigkeit anzudeuten. Er ist nur Trabant eines anderen Rechtsanspruches, des Hauptanspruches des in seinem subjektiven Rechte Gekränkten, auf Gewährung eines staatlichen Rechtsschutzes und kann nur in dem zu diesem Zwecke abgeführten Verfahren geltend gemacht werden.“ Mluví se tu o Unselbständigkeit.) Mám za to, že bude správné, užije-li se i na takovéto pohledávky, jež ovšem nejsou v žádné souvislosti s nějakým hlavním nárokem, nýbrž jsou úplně samostatné, předpisu § 16 vyr. ř. o podmíněných pohledávkách. Sám Nejvyšší soud mluví v rozhodnutí č. 4071 sb., jak jsem se nahoře již zmínil, o tom, že tu jde o podmíněné pohledávky. Pokud je výrok o útratách, který nenabyl moci práva a který jest spojen s ná-

rokem ve věci hlavní, pohledávkou podmíněnou, bude jím zajištěn i samostatný nárok útratový a to pod výminkou rozvazovací, že nabude moci práva. Jinak by se nejednalo spravedlivě se všemi pohledávkami, jak v předešlém odstavci uvedeno.

8. De lege ferenda jest nepochybné, že sám § 16 v. r. ř. potřebám a rázu vyrovnacího řízení plně vyhovuje. Bylo by si jen přáti, aby byly přesně vymezeny způsoby složení jistoty věřitelem při rozvazovací výmince a dlužníkem (zda má platiti předpisy konk. ř. či nikoli), dále zkoumání hlasovacího práva podmíněných pohledávek (má se zkoumati z moci úřední či jen bylo-li popřeno). Stanovením přesných norem i v tomto směru by se zamezilo různým výkladům, jak o tom nahoře bylo mluveno.

Prameny použité při práci:

- Bartsch-Pollak: Konkursordnung, Ausgleichsordnung, Anfechtungsordnung und deren Einführungsverordnung, Wien 1916, I. svazek, a 1917, II. svazek.
- Lehmann: Kommentar zur österreichischen Konkurs-, Ausgleichs- und Anfechtungsordnung, I. a II. svazek, Wien 1916.
- Rintelen A.: Handbuch des österreichischen Konkurs- und Ausgleichsrechtes, München und Leipzig 1915.
- Krainz: System des österreichischen allgemeinen Privatrechts, Wien 1913, I. svazek.
- Vážný: Sbirka rozhodnutí.
Denkschrift zur Einführung einer Konkursordnung, einer Ausgleichsordnung und einer Anfechtungsordnung.